

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/93709>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

RECHTSGESCHIEDENIS

AAK20106489

C.J.H. Jansen

Op 25 januari jongstleden nam prof. J.H.A. Lokin in Groningen afscheid als hoogleraar in het Romeinse recht en zijn geschiedenis. Hij heeft vanaf 1967 aan de Groninger *alma mater* onderwijs verzorgd in dit vak. Zo'n 25.000 studenten moeten in al die jaren zijn colleges hebben bijgewoond. Daarnaast was er het onderzoek: duizenden pagina's heeft hij vol geschreven (waaronder enkele honderden met de schrijver dezes). Zoals de interviewer in de Groningse *Universiteitskrant* (UK) van 21 januari 2010 al schreef:

'Jan Lokin heeft zijn tijd niet verlummeld.'

'Ik zie hem aan zijn werktafel: hij leest wat in de eeuwen vóór hem is geschreven; een ouderwets geleerde, die zijn leven gesteld heeft in het dienen van de geest.'

(eerste strofe uit het sonnet *Afscheid* van Jean Pierre Rawie)

Ter gelegenheid van het afscheid van Lokin verscheen een prachtig uitgegeven en voorbeeldig verzorgd boek met zijn verspreide geschriften op het gebied van het Byzantijnse recht: *Analecta Groningana ad ius graeco-romanum pertinentia*, edidit Th.E. van Bochove, Chimaira, Groningen 2010. Dit recht is al sinds decennia het studieobject van een, zoals dat tegenwoordig zo fraai heet, interdisciplinair samengestelde groep van Groningse onderzoekers. Zij werken nauw samen met collega's uit het buitenland (Frankfurt, Wenen, Athene, etc.) en hun studies genieten mede om die reden Europese faam. Het Byzantijnse recht is het Grieks-Romeinse recht van het Byzantijnse Rijk, het christelijke rijk na keizer Justinianus (levend in de zesde eeuw na Christus), dat onder meer grote delen van het huidige Turkije en Griekenland omvatte.

Ook Lokin heeft – in de traditie van zijn voorganger H.J. Scheltema (1906-1981) – zijn steentje bijgedragen aan de wetenschappelijke studie van het Byzantijnse recht. De opstellen van Lokin beslaan een breed terrein aan onderwerpen en literatuurtypen: van een bespreking van de wetgevingsplannen van keizer Theodosius II (401-450) tot beschouwingen over Theophilus (de beroemde rechtsleraar in Constantinopel ten tijde van Justinianus en betrokken bij de Justiniaanse wetgeving), van kritiek op de interpolatiekritiek (de uit de klauwen gelopen jacht van met name 20^e-eeuwse beoefenaren van het Romeinse recht op de veranderingen, die de samenstellers van de Justiniaanse wetboeken bij hun werk zouden hebben aangebracht in de uit vroeger tijd overgeleverde rechtsregels, met de bedoeling om die aanpassingen ongedaan te maken) tot de ontrafeling van wat in de slotzin van een tekst uit de Instituten van Justinianus (4,6,2, een beruchte tekst uit het universitaire rechtenonderwijs sinds de start ervan door Irnerius zo rond het begin van de 12e eeuw) wordt bedoeld met *unus casus* (er is overigens één geval...), van een redevoering uit 1981 ter gelegenheid van de voltooiing van de be-

roemde Groninger uitgave van de *Basilica* (de verzameling van wetten, opgesteld door keizer Leo de Wijze (886-912), voor de inwoners van het Byzantijnse rijk) tot een analyse van de vorm en inhoud van testamenten in het Byzantijnse recht. Het is een groot intellectueel genot om de opstellen van Lokin te (her)lezen. Ik raad ze iedere in de rechtsgeschiedenis geïnteresseerde *wissenschaftler*, praktijkjurist én student van harte en met een gerust hart aan. Samensteller Van Bochove heeft aan het slot van het boek een (*selective*) bibliografie van Lokin opgenomen. Die heeft inderdaad zijn tijd niet verlummeld.

De *Analecta Groningana* was niet het enige boek, dat op 25 april 2010 het licht zag. Tegelijkertijd verscheen de Groningse uitgave van de *Paraphrase* van de Instituten van Justinianus door Theophilus. Dit was een door laatstgenoemde in het Grieks geparafraseerde (in eigen woorden omschreven) versie van de Instituten, een in het Latijn gesteld inleidend leerboek van burgerlijk en burgerlijk procesrecht, dat tegelijkertijd wet was (in werking getreden op 30 december 533 na Christus). De titel van de uitgave luidt: *Theophili Antecessoris Paraphrasis Institutionum* ediderunt J.H.A. Lokin, Roos Meijering, B.H. Stolte, N. van der Wal, with a translation by A.F. Murison, Chimaira, Groningen 2010.

De Instituten zijn te beschouwen als een in aanzienlijke mate gestructureerd uittreksel van het Romeinse (privaat) recht. Zij zijn dus systematischer van aard dan de andere twee delen van de Justiniaanse wetgeving, de Digesten en de *Codex Justinianus*. De indeling van het Burgerlijk Wetboek van 1838 (en van andere Europese burgerlijke wetboeken uit de 18^e en 19^e eeuw) gaat uiteindelijk terug op die van de Instituten (en die ging overigens weer terug op de systematiek van de Instituten van Gaius, een Romeins jurist uit de 2^e eeuw na Christus). De *Paraphrase*, daterend uit vermoedelijk 533/534 na Christus, is afkomstig uit het juridische onderwijs. 'All elements of classical legal teaching are found in the Paraphrase' (p. xviii). De tekst legt verbanden tussen de verschillende rechtsfiguren, introduceert uitvoerig nieuwe begrippen en onderscheidingen en brengt op heldere wijze onderverdelingen aan, is kortom gericht op een luisterend publiek: '...in a classroom with first year students it must have been as clear as any modern Powerpoint presentation' (p. xi). Voor de hedendaagse wetenschap van het Romeinse en Byzantijnse recht en voor de geschiedenis van de rechtswetenschap is het fantastisch dat deze uitgave (met vertaling) thans beschikbaar is.

Lokin heeft bijdragen aan *libri amicorum* altijd betiteld als grafzerken op het kerkhof van de wetenschap. Deze wijze woorden indachtig heeft geen enkele vriend zich gezet aan het opzetten van een dergelijk boek. Wel heeft de redactie van de *Groninger Opmerkingen en Mededelingen* de datum van 25 april 2010 aangegrepen om nummer 27 van dit tijdschrift te laten verschijnen. De hele redactie? Neen, zoals het voorwoord het zegt, het toeval wil dat één van de redacteurs buiten de samenstelling van de aflevering is gehouden en dat de auteurs zich scharen onder het in zeer ruime zin uitgelegde begrip 'promoti van Jan Lokin'. Het nummer bevat historisch-vergelijkende bijdragen van

F. Brandsma, W.H. van Hemel, C.J.H. Jansen, J.E. Jansen, H. Kooiker, S.C.J.J. Kortmann (debutant in het blad, schrijvend over het verbod van de fiduciaire eigendoms-overdracht in de recente rechtsgeschiedenis), P.E.M.S. Sassen, C.H. Sieburgh, F.A.J. van der Ven, R.D. Vriesendorp en W.J. Zwolve. Op dezelfde dag verscheen overigens eveneens de 159 pagina's tellende aflevering 26 van het blad met bijdragen van G.J.L. Bergervoet over de goederenrechtelijke overeenkomst, F.A.J. van der Ven over de relative-ring van eigendom aan de hand van een Surinaams appel uit 1848 waarover de Hoge Raad der Nederlanden moest oordelen, H.L.E. (R.) Verhagen over het vervalbeding bij pand en hypotheek (de interpretatio multiplex van het toe-eigeningsverbod (C. 8.34(35).3)) en W.J. Zwolve over de uitleg van de Marcellustekst D. 13,7,4.

Op het moment van het versturen van dit Katern aan de uitgeverij van *Ars Aequi* belandde het proefschrift van de jonge Leidse rechtshistoricus Egbert Koops op mijn facultaire deurmat. De titel van zijn studie luidt: *Vormen van subsidiariteit. Een historisch-comparatistische studie naar het subsidiariteitsbeginsel bij pand, hypotheek en borgtocht* (Den Haag 2010). In een volgend Katern krijgt deze mooie dissertatie uiteraard de verschuldigde aandacht.